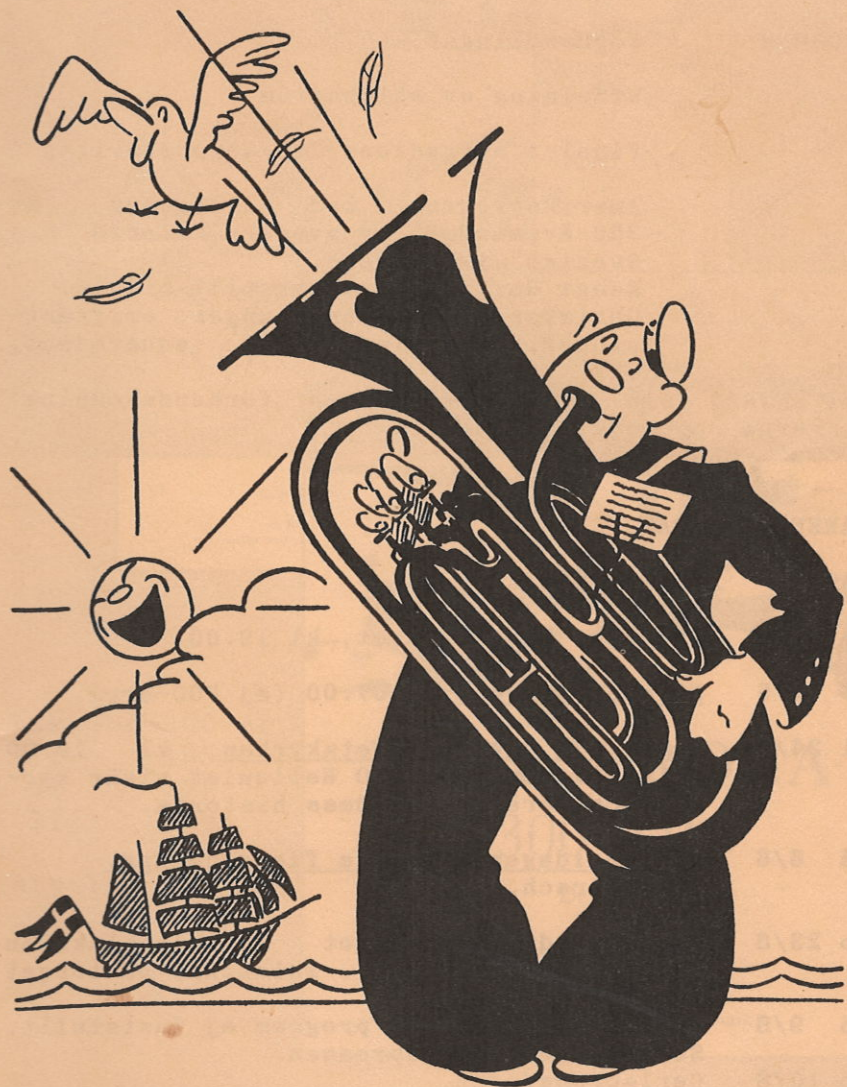

Föreningen Gamla Carlsrona
Medlemsblad

Kaulskroniten

1-88

Kallelse

Härmed kallas FÖRENINGEN GAMLA CARLSCRONAS medlemmar till ÅRSMÖTE torsdagen den 24 mars 1988 kl 19.00 på KONSERTHUSET, Karlskrona.

PROGRAM: Förhandlingar

Utdelning av stipendium

Final i närradions Carlscronatävling

Amerikaprogram med anledning av 350-årsminnet av svenska kolonin "Nya Sverige" i Delaware.

Bengt Garting berättar till bilder.

Christer Pettersson sjunger emigrant-sånger. Uppvisning i squaredans.

FRI ENTRÉ. Inga biljetter, ingen förhandsbokning. Dörrarna öppnas kl 1815.

VÅRENS PROGRAM

DAG	AKTIVITET
to 24/3	<u>Årsmöte</u> , Konserthuset, kl 19.00.
sö 1/5	<u>Förstamajrevelj</u> kl 07.00 (ej FGC-arr).
ti 24/5	<u>Besök i Amiralitetskyrkan</u> kl 19.00 Amiralitetspastor P O Hellquist visar kyrkan och berättar om dess historia.
må 6/6	<u>Nationaldagen, Svenska flaggans dag.</u> Flaggmarsch.
to 23/6	<u>Lövmarknadsdagen</u> Öppet i klubblokalen "från åtta till åtta". Salustånd på torget
lö 9/8	Karneval. Kommunens program ej fastställt. Se annonser i dagspressen.
sö 10/8	<u>Carlscronadagen.</u> Revelj kl 07.00 från klubblokalen.
sö 14/8	<u>Hembygdens dag</u> på Vämö.

Redaktören har ordet

Gott nytt år vän av Karlskrona var du än befinner dig!

Vår kära gamla stad får nu en genomgripande ansiktslyftning som, det måste även vi erkänna som arbetar på att bevara det gamla, är nog så välbehövlig. En levande stad prioriterar vi nog alla i hjärtat.

Våren kommer att innebära tillkomsten av både ett köpcentrum och en gågata. Ändå förblir det gamla sig ganska likt.

Mycket av den genuina bebyggelsen i kvarteret Wachtmeister blir kvar: Grevagården med sin underbara barockträdgård och Johansson & Bergkvists gård där bönderna förr ställde sina hästar, de blindas hörna och kanske tom gamla hotell Savoys fasad.

Vi är dock många som ser kritiskt på handläggningen av Savoys "bevarande", där endast den skadade fasaden står kvar.

Man hade hoppats på ett Savoy, som bevarat interiören från Storkällaren som på Gustav den tredjes dagar, då han deltog i dansens virvlar här. Det är min förhoppning att Du skall finna glädje i vår lilla skrift som här föreligger för femte gången.

Sten A. Petersson.

FÖRENINGEN GAMLA CARLSCRONA

Föreningens adress:

FÖRENINGEN GAMLA CARLSCRONA
Borgmästaregatan 1
37131 KARLSKRONA

tel 0455/10190 (telefonsvarare)
10191 (samtalstelefon)

Postgiro 64 48 62-5

Föreningens medlemsavgift
är för år 1988 15:-

Föreningen tillhör Blekinge läns Hembygdsför-
bund och är genom denna regionala organisation
ansluten till Riksförbundet för Hembygdsvård.

Förvaltningsberättelse för år 1987

Styrelsen för Föreningen Gamla Carlscrona har vid styrelsesammanträde den 11 januari 1988 fastställt följande berättelse över verksamheten år 1987.

STYRELSEN

Styrelsens sammansättning

Erland Janner	ordförande
Göran Hjelmquist	vice ordförande
Sten A Petersson	sekreterare, redaktör
Åke Nordin	kassör
Karl-Erik Karlsson	klubbmästare, arkivarie
Erik Langemark	ledamot
Hans-Göran Rydberg	ledamot
Anders Abrahamsson	ledamot
Göran Kockum	ledamot
Åke Ulvesjö	suppleant
Bo Palmgren	suppleant
Eva Malmgren-Sundqvist	suppleant
Glenn Wiberg	suppleant, matrikelf.

Revisorer

Thure Blom	revisor
Eric Carlsson	revisor
Börje Persson	revisorsuppleant
Pia Abrahamsson	revisorsuppleant

Valberedning

Gunnar Ottosson	sammankallande
Evald Eklöf	
Kerstin Södöö	

Adjungerade till styrelsen

Aina Hultman	klubbmästarinna
Bengt Garting	närradioansvarig

Inom styrelsen har funnits arbetsutskott samt kommittéer för bokutgivning, film och bildverksamhet, programverksamhet, marknadsföring, klubblokalen samt för närradioverksamheten.

Styrelsen tillsätter kommittén för Jultomtefonden samt kommittén för den nybildade Björkholmens Baldersfond.

Styrelsens verksamhet

Styrelsen har under 1987 sammanträtt sju gånger. Dessutom har ett flertal utskotts- och kommitté-sammanträden ägt rum.

Styrelsen har under året genom kontakter med myndigheter och andra berörda informerat sig om bl.a. Områdes- och trafikplan för Trossö

Varmbadhusets framtid

Borgmästaregatans förändring

Kvarteret Wachtmeisters utformning Tyska

Bryggaregårdens framtid

Kungshusets eventuella ombyggnad

I samband med styrelsesammanträden har styrelsen sammanträtt med följande tjänstemän:

2/2: Stadsarkitekten, parkchefen och gatuchefen angående områdes- och trafikplan för Trossö mm.

2/3: Affärsverkschefen angående Varmbadhusets framtid.

Dessutom besökte styrelsen tillsammans med länsantikvarie Leif Stenholm den 14/9 Tyska Bryggaregården under ledning av antikvarie Thomas Persson, Blekinge Läns Museum, varvid byggnaderna noga genomgicks.

Styrelsen har under året avgivit skrivelser i stadsplane- och byggnadsfrågor i följande ärenden:

- 20/2: Till Byggnadsnämnden angående förslag till ändring av stadsplan för kvarteret Holmdahl och Busstorget.
(Styrelsens yttrande: Den gamla köpmansgården, där Nya Järnhandeln är belägen måste bevaras, liksom det stora trähuset, som innehåller konsulatet. Eventuella nybyggnader måste noga anpassas till den äldre bebyggelsen. Ingen del av Hoglands Park får läggas ut som gatumark.)
- 20/2: Till Stadsbyggnadskontoret angående områdesplan och trafikledsplan för Trossö.
(Detta gäller gågataförslaget, Stortorget parkeringsplatser, torghandelns lokalisering samt busslinjernas sträckning)
(Styrelsens yttrande: Styrelsen är positiv till gågateidén, men framför flera anmärkningar mot förslagets utformning, framför allt när det gäller trafikplaneringen)
- 3/6: Till Byggnadsnämnden angående ansökan om rivningslov för fastigheten Borgmästaregatan 12 (fastigheten där musikaffären är belägen) (Styrelsen motsätter sig rivning av huset)
- 5/8: Till Byggnadsnämnden angående rivningslov för Hotell Savoy.
(Styrelsen motsätter sig rivning).
- 28/8: Till Stadsarkitekten och Planeringsgruppen för Tyska Bryggaregården m.fl. angående Tyska Bryggaregården. (Styrelsen fordrar att bryggeriets byggnader skall bevaras, underhållas samt tas i anspråk för lämplig verksamhet)
- 27/11: Till Riksantikvarieämbetet m.fl. angående Tyska Bryggaregårdens byggnader. (Styrelsen begär att ämbetet skall låta genomföra en bedömning av byggnadernas tekniska status mm.)

27/11: Till Riksantikvarieämbetet med fråga
angående Kungshusets eventuella ombyggnad.

FÖRENINGENS MEDLEMSANTAL

Den 31 december 1987 hade föreningen 4593 medlemmar, varav cirka 800 var bosatta utanför Blekinge.

FÖRENINGENS EKONOMI

Föreningens ekonomi redovisas i särskild berättelse.

KLUBBLOKALEN

Föreningen disponerar som tidigare bottenvåningen i huset Borgmästaregatan 1. Lokalen har hållits öppen varje helgfri onsdag kl 17-19 under tiden september-april. Dessutom har den varit öppen lövmarknadsdagen, julslytningsdagen samt vissa eftermiddagar i anslutning till biljettutlämning.

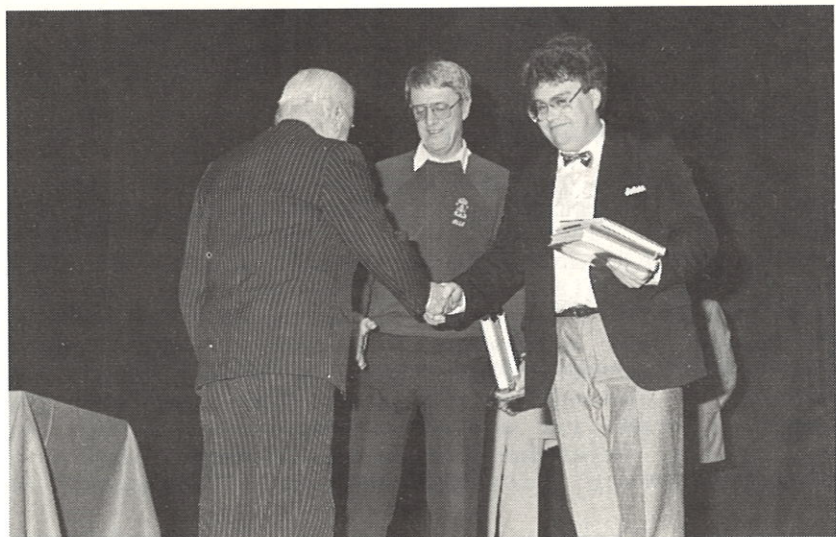
Telefonsvaren 0455-10190 har alltid anvisat kontaktperson under den tid lokalen inte varit öppen. Medlemmar har sålunda på detta sätt kunnat överenskomma om besök i lokalen på tider utöver ordinarie öppethållande, t.ex sommartid.

I klubblokalen har tillfälle funnits att se film, diabilder, studera föreningens bibliotek, samt att till medlemspris inköpa av föreningen utgivna böcker, carlscronagram, vykort mm. Dessutom har lokalen vid ett trettiotal tillfällen öppnats för andra föreningar, studiecirklar, skolklasser m.fl, mestadels för filmvisning.

ÅRSMÖTET

Årsmötet ägde rum i Konserthusteatern tisdagen den 17 mars.

Före mötet konserterade KA2-oktetten i foajén. Efter val av styrelse, revisorer och valberedning fastställdes årsavgiften för år 1988 till oförändrat belopp av 15:- per medlem.

Avgående styrelseledamöterna Olle Melin t.v. och Christer Pettersson avtackas av valberedningens ordförande Gunnar Ottosson.

Foto: Gunnar Ekström

Stipendiekommittén 1987 tillsammans med prästgaren. Fr.v. Eva Malmgren-Sundqvist, Erland Janner, Gun Ekedahl, stipendiaten Lenny Mostberg, Gunnar Sahlin, Kerstin Södöö.

Foto: Gunnar Ekström

Efter förhandlingarna avtackades avgående styrelsesuppleanterna Christer Pettersson och Olle Melin. Dessutom framfördes tack till avgående ledamoten Ingegerd Åkesson, som inte hade tillfälle att närvara.

Jultomtefondens stipendium utdelades för tredje gången (se särskild berättelse nedan). Föreningen mottog därefter en donation, värd över 100 000 kr. Enligt den okände givarens önskan skulle kapitalet bilda en fond kallad Björkholmens Baldersfond. Fonden beskrivs i särskild berättelse nedan.

Närradiotävlingens final avgjordes under kvällen och pristagaren presenterades.

Kvällen avslutades med att amiralitetspastor P O Hellquist till bilder talade om HMS Carlskronas långresa till Fjärran Östern.

ÖVRIGA AKTIVITETER

(Fri entré där ej annat anges)

- 20/1 Filmafton på Militärhemmet
- 26/5 Stadsvandring på Stumholmen. Ciceron: Urve Lepasoon.
- 6/6 Svenska Flaggans Dag - Nationaldagen medverkan i flaggmarsch
- 11/6 Vårutfärd till Skärva. Ciceron Claes Wachtmeister. (avgiftsbelagt program)
- 18/6 Lövmarknadsdagen Öppethållande i lokalen samt salustånd på torget.
- 9/8 Carlsronadagen Revelj med ABF:s musikkår utgick traditionsenligt från klubblokalen. Flagghissning på Stortorget utfördes av medlemmar i föreningen Flottans Män.

- 16/8 Hembygdens Dag i Vämöparken. Föreningen deltog i den av Östra Blekinges Hembygdsförening och Hamboringen arrangerade dagen med musiksändning i närradion samt med visning av Vega-Svens stuga.
- 18/8 Dubbelprogram:
Besök i Kungshuset med Lennart Jedeur-Palmgren som värd.
Stadsvandring på Möllebacken under Erik Langemarks ledning.
- 26/9 Filmafton i Medborgarhuset i Stockholm för medlemmar i Stockholmsregionen. Fyra timmars filmvisning.
- 28/9 Debattkväll i Tekniska Gymnasiets aula. Ämne: Bevarandefrågor i allmänhet och Tyska Bryggaregården i synnerhet. Debatten leddes av Bert Svanstein. I svarspanelen medverkade kommunalrådet Bernth Johnson, byggnadsnämndens ordf. Jan-Åke Andrén, stadsarkitekt Viveca Berntsson, fastighetschef Gunnar Asplund, landsantikvarie Ingemar Jeppsson samt föreningens ordf. Erland Janner.
- 1/10 Filmafton på Militärhemmet.
- 8/10 Filmafton på Militärhemmet.
- 5/11 Trivselkväll Sven Green berättade i gamla Flicksolans aula om "Folkskolan i Karlskronaregionen". Skolmuseets samlingar visades.
- 29/11 Julskyltningssöndagen Filmvisning i klubblokalen.

BILD OCH FILM

Stillbildsarkivet har tillförts flera nya diambildsmotiv, reprofotograferade från äldre vykort och foton.

Liksom tidigare har föreningens verksamhet fotodokumenterats av Gunnar Ekström.

Premiär! Filmen "Vrakekan" visas på Östra Hästholmen.

Filmarkivet har utökats med dokumentärfilmen "Vrakekan", som framstälts av Anders Abrahamsson med hjälp av Peter Olving.

Filmen, som beskriver hur vrakekan "Klaura" byggs, dokumenterar Mårtenssons Båtbyggeri på Östra Hästholmen.

Vidare har inköpts filmerna "Sveriges Flotta 70 år" och "Örlogsflottan del 2"

SKÄRGÅRDPATRULLEN

Den nya filmen "Vrakekan" hade premiär i det fullsatta missionshuset på Östra Hästholmen den 26/6. Jordö beöktes 15/7, Senoren 31/7 och Sturkö 27/8.

FILMVISNING I ÖVRIGT UTANFÖR FÖRENINGSLOKALEN

- 24/3: Bostadsrättsföreningen "Klockstapeln"
- 26/8: Blekinge Läns Museum
- 29/10: Blekinge läns idrottshistoriska sällskap
(Ronneby stadsbibliotek)
- 19/11: Svenska facklärarförbundet (Bokstugan)
- 24/11: KSS (Dragsö)
- 25/11: Hästö Fastighetsägarförening (Medborgarhuset därstädes)

NÄRRADIOVERKSAMHETEN

Föreningen är medlem i Carlskrona Närradioförening. 42 närradioprogram har sänts över Radio Carlskrona. Sändningarna har ägt rum måndagkvällar med repriser på söndagseftermiddagarna. De har innehållit intervjuer, uppläsningar, tävlingar mm. Finalen i radions tävling i Carlskronakunskap avgjordes i samband med årsmötet. Ny mästare blev Thure Blom.

Vi samverkade med Hamboringen och Östra Blekinge Hembygdsförening i en direktsändning från Gästhamnen söndagen den 16 augusti. Ansvarig för sändningarna har Bengt Garting varit. Christer Petersson har på många sätt hjälpt till med programinslag.

Carlskrona Närradioförening har genomfört en lyssnarundersökning. Det har vid utvärderingen av denna framgått, att intresset för våra program är stort. 40% av närradions lyssnare följer program av den art, som vår förening sänder.

Eva Malmgren-Sundqvist har representerat föreningen i Carlskrona Närradioförenings styrelse.

BOKUTGIVNING

Årsboken "Så minns jag Västerudden" av Bengt Andersson utkom 28/11. Boken innehåller författarens hågkomster från barn- och ungdomsåren innan han som 16-åring lämnade Karlskrona. Den inbundna boken omfattar 224 sidor och är illustrerad. Medlemspriset är 90:-.

INKÖP

Styrelsen har beslutat om inköp av ny kontorsinredning.

MEDLEMSBLADET

"Kaulskroniten" har utkommit med planerade två nummer under året. Redaktör har varit Sten A Petersson.

Debatten den 28 september var välbesökt Här ses Lennart Ahnsjö i ett engagerat framförande angående bl.a. Tyska Kyrkans framtid.

Foto: Gunnar Ekström

Besöket på Kungshuset föranledde en invasion av medlemmar. Längst till vänster betraktar värden Lennart Jedeur-Palmgren de tre första av en mångfald trettiomannagrupper. Framför honom undrar Hans-Göran Rydberg hur lång tid det hela skall ta.

Foto: Gunnar Ekström

PROJEKT ÅTERVÄNDARDAGAR

Under hösten 1987 påbörjade föreningen planläggning av ett stort arrangemang under pingsthelgen 1988, som i första hand skulle få karlskroniter i försörjningsringen att besöka sin hemstad. Inledande sonderingar med kommunala och regionala myndigheter samt företag, tydde på ett mycket stort intresse för projektet.

För att föreningen skulle kunna förverkliga projektet erbjöds den två beredskapsarbetertjänster. Kommunen ansåg dock, att projektet borde skjutas till år 1989, då 1988 redan var intecknat av flera stora kommunala arrangemang. Föreningens styrelse beslöt avbryta arbetet på projektet då det i slutet av året visade sig att kommunen inte hade för avsikt att medverka i projektets genomförande pingsten 1988.

ÖVRIGT

Liksom tidigare år har föreningen tillsammans med Sparbanken Kronan och Björkholmens Byalag medverkat i utarbetande av ett deltagarbevis till 1:a majrevellen. Tecknare är Sven-Olof Bergström och textförfattare Bert Svanstein.

TACK

Föreningen Gamla Carlsrona riktar härmed ett varmt tack till föreningar, organisationer, företag, Karlskrona Kommun, andra myndigheter samt enskilda medlemmar för gåvor, arbetsinsatser och välvillig hjälpsamhet.

Vi tackar särskilt alla de, som medverkat i föreningens olika aktiviteter som trivselkvällar och möten, utfärder och studiebesök, stadsvandringar och bevarandedebatten.

Föreningen framför sitt tack till Gunnar Ekström för det stora arbete han under året nedlagt genom fotodokumentation av föreningens verksamhet.

Slutligen riktar vi ett speciellt tack till donatorn för Björkholmens Baldersfond.

Styrelsen för Föreningen Gamla Carlsrona

Stipendiefonder

Föreningen Gamla Carlscrona förvaltar två fonder, dels den s.k. Jultomtefonden, dels den nybildade Björkholmens Baldersfond.

Jultomtefondens avkastning skall efter en viss kapitalisering utdelas som belöning till ungdom i Karlskrona, som uppmärksammats för intresserat arbete och stor fallenhet för kulturellt arbete.

Björkholmens Baldersfond har till ändamål, att årligen utdela stipendium till unga karlskroniter, som studerar klassisk musik.

Stipendiater för bägge fonderna utses av en kommitté som utses av styrelsen för Föreningen Gamla Carlscrona. 1987 består kommittén av Gun Ekedahl, Erland Janner, Eva Malmgren-Sundqvist, Knud Petersen, HansGöran Rydberg, Gunnar Sahlin, Bert Svanstein och Kerstin Södöö.

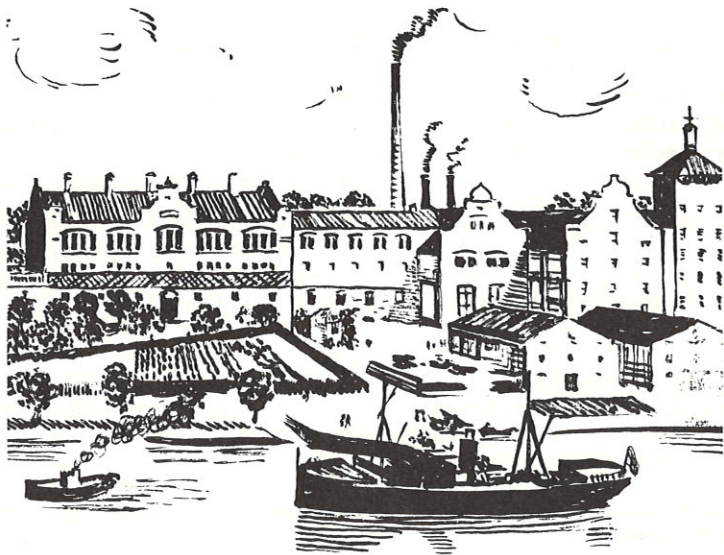
Detaljerade upplysningar om fondernas statuter kan erhållas av stipendiekommittén, som även mottar förslag till stipendiater.

1987 års jultomtestipendium har utdelades vid årsmötet 17 mars 1987. Stipendiat blev Lenny Mostberg, som tilldelades utmärkelsen för sina insatser inom teaterverksamheten. Belöningen bestod av 2000 kr samt ett diplom.

Donationen Björkholmens Baldersfond offentliggjordes på donatorns önskan av Gunilla Öquist. Lenny Mostberg överraskades av att utöver jultomtestipendiet erhålla ett belopp av 5000 kr, som donatorn till Björkholmens Baldersfond skänkt, för att celebrera fondens tillblivelse.

Kommittén vill på Föreningen Gamla Carlscronas vägnar framföra ett tack till den okände donatorn för det förtroende som visats föreningen genom denna storartade gåva.

Kommittén för Jultomtefonden

TYSKA BRYGGAREGÅRDEN

av Sten A. Petersson

Med blandat vemod och intresse följer vi kampen om vad som skall ske med anrika gamla TBG-byggnaderna på Vämö. Inget annat bryggeri i vårt land kunde uppvisa en verksamhetslängd som detta.

Så kortfattat som möjligt skall jag här redovisa bryggeriets historia. Philip Hindric Kraan, tysk-bryggare med titeln Kungl. Amiralitetsmästare, erhöll 11 sept. 1693 enligt Amiralitetskollegiums beslut tillstånd att övertaga skeppsbyggmästarebostället vid gamla Örlogsvarvet. Här kom så Tyska Bryggaregården, som den allt framledes kom att benämnas efter mästare Kraan, att växa fram i olika etapper. Bryggaregården var sedan i oavbruten verksamhet tills siste ägaren, Pripkskoncernen, 1972 nedlade verksamheten.

Ack, minnesgoda läsare drömmer nog fortfarande om det goda Jarramasölet!

Den förste och ende ägaren till skeppsbyggmästarebostället var Robert Terner som sedan december 1680 lett skeppsbyggeriet vid varvet under dess korta tillvaro (se min artikel om detta i föregående nr. av Kaulskroniten). Då byggnaderna vid varvet nu flyttades in till nya varvet på Trossö

fick denna byggnad kvarstå för att disponeras av honom till hans bortgång våren 1686. Hans änka, fru Elisabeth Kings-Terner beviljades bo kvar till sin död 1692. Paret Terner hade inga efterlevande. Efter ett andragande av tygmästaren Leionfeldt i Amiralitetskollegium 11 sept. 1693 blev resolverat att bryggaren P H Kraan därstädes fick inrätta mälteri. Själva byggnaden torde sedermera ha flyttats till Trossö och vara identisk med den röda träbyggnad vid Palanderska huset som i dag disponeras av kommunen, allt enligt teori framlagd i den 1912 utkomna skriften "Ett Gamalt Handelshus".

För att återgå till mästern Kraan, drev denne rörelsen till 1715 då en lagfartshandling visar att Johan Ebbe övertog rörelsen. Ägarna sedan blev i nämnd ordning: Johan Ebbe jr, Conrad Lagström 1756, Petter Lagström 1777, Johan David Sundin 1804, Cristian Andreas Sundin 1848. Denne sistnämde var yngre broder till den förstnämnde Sundin, proviantmästare till titeln och förgrundsgestalt i dåtidens Karlskrona. Förutom ett stort antal fastigheter i staden ägde han Augerums herrgård. Vintermånaderna höll han "hov" i sitt hus Alamedan 3 (i vår tid benämnt "von Otterska huset"). Sundin hade i sitt äktenskap med Anna Sophia Sweder flera barn, varav sonen Christian Anders Sundin blev amiral och l:e adjutant åt konung Carl XV. Köpet av bryggaregården för hans del efter brodern var säkert ingen spekulering då han för samma köpeskilling tre dagar senare överlät detsamma till Otto A. Thörn, varmed en epok kom att inledas. Thörn omlade 1849 verksamheten till s.k. bayerskt bryggeri och påföljande år utvidgade han bryggeritomten. Sonen Folke A. Thörn övertog vid faderns sjukdom 1869 bryggeriet och därmed började en storhetstid för rörelsen, då detta bryggeri kom att sakna sitt motstycke i hela världen inom denna näringsgren!

Det var också Folke A Thörn som lät uppföra den berömda s.k. synvillan 1874. Arkitekt till denna märkliga disponentbostad var domkyrkoarkitekten Helgo Zettervall och byggnaden ansågs allmänt vara denne arkitekts mest uppmärksammade profana verk. Tyvärr revs 1965 denna märkliga byggnad i engelsk lantvillestil av tegel och trä, bestående av fyra sammansatta byggnadskroppar. Samma arkitekt ritade också fabrikskomplexet, medan åtskilliga av de senare tillkomna byggnaderna ritats av karlskrona-

arkitekten Frans Evers, tex. tappningshallen som uppfördes 1929. Denna hall är försedd med lanternin och är en märklig industribyggnad med sin stiliserade renässans. Invändigt är väggarna beklädda med grön och vit kakel indelade i piastrar av samma material, medan taket bärs upp av åttakantiga doriska kolonner i kakel av samma slag.

Lanterninen har fem kvadratiska fönster på var sida, och i taket finns en plafond målad, föreställande Zodiaken. Förgäves har jag sökt finna ut vem som ursprungligen målat denna, men den enda uppgift jag fått fram är att den restaurerades 1960 av konstnären Ivar Gustavsson. Enligt riksantikvarieämbetet är detta den mest omsorgsfullt utformade industrimiljön i landet, varför det i mina ögon är skandal om denna omistliga Karlskronamiljö inte snarast återställs och räddas åt eftervärlden. Övriga byggnader har en medeltida prägel som i mycket fått vika för stark renässanspåverkan. Evers ritade också bostads- och kontorshuset, uppfört 1913-14 och den med detta hus sammanfogade tunnbindareverkstaden, snickeriverkstaden och tvättstugan. De på 1890-talet uppförda byggnaderna för kylskeppsvind, jäskällare, färdiglager, maltmagasin och bryggerhus har troligen ritats av Alvin Jacobi då byggnaderna beställts genom Wiklunds verkstäder, där denne var verksam och svarade för ett 80 tal projekt. Skulle det vara omöjligt för de styrande att kompromissa fram en lösning till användande av dessa byggnader, där åtminstone delar av densamma med den så värdefulla tappningshallen kunde få utgöra ett bryggerimuseum?

Då bryggeriverksamheten nedlades 1972 skrotades mycket av den värdefulla inredningen, men byggnadernas robusta karaktär gör att de trots att de stått "vind för våg" så länge, ändå inte är fallfärdiga. Föreningen Gamla Carlschronas styrelse har inspekterat området hösten 1987 och därför vill jag gärna sluta detta mitt inlägg i debatten om vad som skall hända med bryggeriet med att citera riksantikvarieämbetets betänkande angående bryggergården som det ställdes till kommunstyrelsen 27 september 1974!

"Byggnaderna har genom sin väl synliga placering och monumentala arkitektur stor stadsbildmässig betydelse. Bryggeriet med sina skorstenar utgör ett välkänt landmärke i Karlskrona. Byggnaderna

befinner sig också i gott tekniskt skick och ovanligt mycket av den ursprungliga utrustningen finns kvar. Tyska Bryggeriet är ett av de bäst bevarade bryggerierna i Sverige, varför det är angeläget att det bevaras i så stor utsträckning som möjligt. Om man någonstans i Sverige vill anlägga ett bryggerimuseum i en ursprunglig byggnad torde detta bryggeri vara bäst lämpat härför. Det är ur kulturhistorisk synpunkt angeläget att Tyska Bryggeriet bevaras, men att inrätta hela anläggningen till museum torde knappast vara realistiskt. Stora delar av anläggningen bör därför anpassas för annan användning som tex bostäder och/eller hantverkslokaler".

I dessa dagar är ju också kvarteret Wachtmeister aktuellt, då ett nytt affärcentra växer fram här mitt i hjärtat av Karlskrona. Man har försökt bevara Borgmästaregatans prägel, och rimligheten av detta vad gäller Savoys hotellfasad har diskuterats i snart var mans mun. Intill denna finns ett ganska modernt hus, för vilket gamla Thörnska gården fick skatta åt förgängelsen. Här hade bryggeribolaget köpt disponenten Thörns fastighet sedan denna 1885 härjades av våld och hans änka ville slippa svara för återuppbyggnaden. Förutom huvudkontor och nederlag för TBG inrättades i källarevåningen en serveringslokal som fick namnet "Cerevezia". I min barndom förestods detta av Edvin Svanstein, fader till Föreningen Gamla Carlschronas tidigare ordförande Bert Svanstein.

UR EN FATTIG POJKS
LEVNADSÖDEN
I SEKLETS BÖRJAN

av backstugsittarepojken John Friberg

Som gammal pensionär glömmar jag aldrig mina förflutna år som fattig backstugsittarepojke. Mina föräldrar hade en liten stuga i skogen på ofri grund, med en liten täppa som gick att sätta några potatisar på. Stugan bestod av ett rum med tillhörande kök. Yttertaget var täckt med björknäver och torv.

Vår far arbetade som rallare vid järnvägsbyggen uppe i Norrland, så det var mor som fick ta hand om oss barn jämte vår farfar som då ännu levde men hade blivit sjuk och sängliggande. Med mors utröttliga vilja och uppoffring klarade hon livhanken på oss samtliga.

Det var till att äta potatis doppade i salt uppblandad med peppar som tilltugg många gånger, samt hembakat grovbröd gjort på mjöl, som köpts i affären eller hos någon bonde.

Vår mors utkomst bestod i att hon var strykerska. Hon tvättade och strök bröstveck, kragar och manschetter. Detta var brukbara ting på den tiden åt karlfolk, som skulle på någon särskild tillsättning som bröllop eller begravning.

På höstkanten var det skogsbären som lockade. Det var lingon, som även benämndes krösen, och blåbär som plockades.

Som liten fick jag följa med och plocka bär så gott jag kunde, för att dra mitt lilla strå till stacken. Mors ord: "Är du duktig på att plocka bär skall du få följa med mig till stan, då jag skall sälja dem" lockade. Jag minns hur glad jag var att få följa med och se alla dessa stora gator och hus, som mor hade beskrivit.

Alltnog, dagen kom, och då var det att stiga upp i ottan, som man säger, för att gå över milen till stationen, så vi kunde åka tåget vidare till stan. Jag kan ännu se mors bild framför mina ögon, där hon går med sina bär, med en korg framtill och en bak, hängande hopknutna med en handduk över axeln. Mina små barnaögon strålade nog ikapp med solen där jag satt bredvid mor och såg träd och stolpar virvla förbi under tågets framfart.

Väl framkomna till centralstationen i Karlskrona

var det för mor åter dags att axla bördan och gå upp till torget för att sälja bären till stadsfruarna.

För egen del hade jag fullt upp med att hälsa på alla äldre vi mötte. Min mössa var i luften för turen, tills mor uppmärksammade detta och förklarade för mig att här behöver du inte hälsa på alla utom om det är någon hemifrån som du känner.

På den tiden höll föräldrarna styvt på att man skulle hälsa och vara artig mot alla äldre, som man såg och mötte, och den regeln, trodde jag gällde även i stan.

Ja mor fick sålt sina bär, så nu var det för henne att återställa trälitermåttet som hon fått låna hos Lagerholms affär. Efter det var det att hälsa på vid fisktorget för att köpa en val sill med hem. Så anträdde den långa färden hem, först med tåget och sedan till fots, och inte var arbetsdagen slut med det. Nu skulle sillen rensas. En del av den stekte mor med detsamma och resten fick hon salta för att kunna förvara att användas till någon måltid framöver. På den tiden kunde sillen vara billig om fiskarena hade fått en god fångst. Priset var så lågt som tio öre valen, alltså för åttio stycken sillar.

Jag minns då jag skulle börja skolan och mor följde mig till småskolan, hur mina ögon stirrade ut över den stora skolsalen där andreklassbarnen satt i sina skolbänkar. Nu skulle fröken ha reda på mitt namn och födelseår, sedan satte hon upp bokstäver på katedern: A B C osv. Hon skulle höra, om jag kunde några bokstäver ur alfabetet och det kunde jag, för det hade min storasyster lärt mig. Då fick jag beröm av fröken, för att jag kunde så bra, men sedan skulle mor gå hem och lämna mig kvar, men det gick inte alls: jag rusade upp ur klassbänken där fröken hade placerat mig, och sprang ifatt mor vid utgången. Fröken lovade att jag skulle få följa med mor hem bara jag lovade att komma tillbaka nästa dag.

Ja så kom nästa dag, och mor följde mig fram till byn där en annan pojke i min ålder skulle gå till skolan, så att jag fick sällskap. Efter tre veckor i skolan blev jag uppflyttad i andra klass för att jag kunde läsa innantill, men då skulle jag också räkna och det var värre.

Jag skulle lära mig multiplikationstabellen utan till, så fröken förhörde mig och jag svarade fel. Då placerade hon mig vid sidan av sin kateder, där

jag skulle läsa på, och hon förhörde mig, och då jag inte kunde, drog hon mig i håret. Där fick jag för att jag var duktig och kunde läsa!

Jag hade lång väg till skolan, nära halvmilen. När vintern kom, och det var mycket snö, då var det svårt att gå i skolan för fattigmans barn, för fotbeklädningen bestod av träskor, som var gjorda av alträ och som skavde om vristerna när man gick, och då dom blev fulla med snö gjorde det inte saken bättre. Då det var kramsnö, fastnade den under träskorna och byggdes på, så man kunde bryta benen av sig.

Ja det var tider det, för mindre bemedlades barn, och någon socialhjälp fanns inte. Det hände en gång, då jag börjat folkskolan, att läraren sade till oss som var mindre bemedlade, att gå till slöjdsalen. Där fick vi prova ut nya träskor, och så fick vi bruna bomullsstrumpor gratis. Jag minns hur glad jag var för det liksom mina föräldrar. Livet försvinner i en hast. Jag gick ut mina klasser i skolan och fick gå och läsa för prästen det året då jag fyllde fjorton år. Sedan började min arbetsdag på allvar.

Jag fick plats hos en bonde, som ville ha en liten "drängaluns", som man blev kallad på den tiden, då man var minderårig. Min månadslön var tretton kronor och maten. När jag varit där en månad, fick jag tio kronor. "Dom andra tre kronorna är inte värt jag ger dig, då kanske du hittar på att gå ifrån mig", sade bonden.

Det blev så i alla fall, för när jag varit där tre dagar in på nästa månad, bad han mig stoppa hö i en säck. Vi skulle ha den med oss till hästen för vi skulle köra ut jord på en mosse som var sank. Jag stoppade denna säck så gott jag förmådde med mina såriga händer, som var uppslitna efter all stenplockning jag sysslat med. När jag lagt säcken på vagnen, kom bonden för att se efter om det var riktigt gjort. Så röt han till mig: "Är detta en stoppad hösäck? Din förbannade drommel!"

"Här går inte jag och blir kallad förbannad drommel", svarade jag", utan nu går jag hem, så mycket att du vet det!"

Dom tre kronorna behöll bonden, dom fick jag aldrig.

MIN ANDRA ARBETSPLATS.

Efter några dagar blev det känt att jag slutat den tidigare platsen, och då kom ett annat bondfolk

upp till vår stuga och talade många vackra ord, och sade: "Det är inte att undra på att du gick ifrån honom så häftig som han är, men du skall få komma till oss pojke, om du vill, du skall få 20 kronor i månaden."

Mor sade: "Gör som du själv vill", och jag tog platsen. På den gården hade dom både häst och oxar att köra med. Det nya bondfolket verkade vara så snälla så far och mor kunde inte vara bättre, men när en liten tid hade gått, och vi satt och åt frukost, plockade bondmoran till mig brödkanter, som blivit hårda, med uttalandet: "Du har goda tänder, dom kan du gno", och det fick jag göra också om jag skulle få något bröd."

Så en afton, efter alla slags sysslor för dagen då jag fick vara fri, fick jag se bonden och bondmoran stå och stapla småved på hästvagnen. Jag gick närmare för att se på dem. Då sade bonden till mig: "Skall du köra till stan i morgon med veden, pojke?"

Jag svarade inte, för jag trodde att han skämtade ned mig.

Då sade bondmoran: "I stan har du väl varit?"

Jag svarade: "Jag har varit i stan med mor och åkt tåget men inte vägen".

Då sade hon till mig: "Du behöver inte vara rädd för hästen råkar, och ser du någon som har ved och kör mot stan så piska på hästen, så att du hinner med, och torget vet du väl var det är, och där ställer du dig intill dom andra som har ved att sälja".

Då var jag bara femton år så jag var rätt ung i gamet. Ja med detta fick jag stiga upp och gå till stallet och ge hästen foder så han fick äta sig mätt, och sedan vid femtiden köra den tre mil långa vägen medan det ännu var mörk höstmorgon.

Ja det var inget vidare att köra så tidigt för en femtonårs pojke, medan det ännu var mörkt. Jag minns hur rädd jag blev då hästen stannade och bara ville backa, men det var så mörkt att jag såg ingenting framför mig.

Då klättrade jag upp på vedlasset och manade hästen att gå. Så sade jag med gråten i halsen "Gå nu i Guds namn, min häst lilla" och så småningom gick hon åstad. Det var just på den platsen bondfolket pratade om i sina spökhistorier om kvällarna när dom fick besök av någon karl ifrån byn, så i mitt barnasinne trodde jag att spökerna var framför hästen.

Så småningom tog jag mig till stan med darren i kroppen, både för det jag varit ute för och i rädsla för att jag inte skulle hitta till torget. Men det lyckades, och jag fick sälja veden till det pris bonden hade bestämt där hemma.

Sedan återstod att köra veden hem till köparen var han eller hon bodde i gator eller gränder i stan. Detta lyckades jag klara av den första gången, så hädanefter fick jag köra två gånger i veckan ibland.

På återfärden från stan var det att äta upp brödskivorna man fått med som matsäck utan något drickbart, springande och hoppande utmed hästskjutsen för att hålla sig varm, för man var dåligt klädd.

Hösten gick och vintern också och våren kom med sina bekymmer. Då var jag på mitt sextonde år och blev skickad ut på en åker att köra upp jorden med dom stora oxarna. Jag hade inte kört med dom förut, så det var svårt att få dem att lyda och dra. Efter en stund fick jag se bondfolket stå bakom ett par buskar för att se hur jag bar mig åt, och när dom förstod att jag hade sett dem, kom dom fram. Dom sade till mig: "Det går ju bra för dig pojk". Det tyckte jag var smickrande och ju värre hojtade jag på dom stora oxarna. När vårbruket var avslutat, hade bonden varit i stan och sålt ved av prima björk, som skulle levereras på olika platser.

En kväll sade han till mig att vi skulle lasta på ved både på hästvagnen och på oxavagnen för att köra iväg med den dagen efter. Då körde han själv på morgonen med hästen, sedan fick jag köra vid tiotiden hemifrån med dom stora oxarna, som jag aldrig kört på vägen förut.

Det gällde att hålla in dem, som det heter, så att dom inte fick för hög fart ned för dom branta backarna på dom krokiga grusvägarna, som fanns på den tiden.

Men jag fick inte köra ända in i stan utan stanna vid Hästövägen, nedanför Valls backe, som dom kallade den. Där fick jag invänta bonden när han varit i stan och lämnat veden han hade med sig. Nu var det till att lämpa över veden jag hade på oxvagnen, och så körde han in till staden igen med den veden.

På det sättet fick han in en storfamn björkved ytterligare varje gång vi körde. En storfamn var fyra alnar lång och tre alnar hög. Vedtränas längd

var sjuttiofem centimeter. Ja det var svårt för en barnunge att hantera de stora oxarna på vägen, många av bondens grannar tyckte synd om mig, för att dom vågade släppa iväg mig den långa vägen, både när det gällde häst och oxar, men det bekom varken bonden eller bondmorän något.

Det allra värsta, som sitter kvar i mitt minne, och som jag fick utföra på den platsen som barn, var när jag fick leda en stor stut till slakteriet invid stan. Den såldes till slakt för att bonden inte kunde tämja honom och lära honom dra. Han var nästan lika stor som oxarna. Då var det meningen att bondens son skulle hjälpa mig att leda den.

Sonen var gift och bodde ett stycke därifrån. På morgonen sade bonden till mig att jag skulle gå och ta ut stuten ur ladugården och börja leda honom mot stan och slakteriet. Bonden själv och hans son skulle komma efter i hästskjutsen. Det stora djuret var mera vilt än tamt, och han kastade mig mellan vägkanterna, men det var ingen som gjorde några tecken att hjälpa mig. När jag hade slitit med honom hälften av den tre mil långa vägen jag hade att gå, slet han omkull mig. Han blev skrämmd av en motorcykel och satte av i fullt galopp med mig liggande på vägen efter sig. Både händer och kläder blev sönderslitna, men jag vågade inte släppa för jag var rädd att jag skulle få stryk. Till slut sprang han upp på en avtagsväg där jag lyckades få stopp på honom. Bonden och sonen hade stannat vid avtagsvägen för att invänta mig och djuret där jag kom gående gråtande och söndersliten. Då sa bonden: "Du skulle ha sett en så rolig syn!".

Han menade när stuten satte av i full galopp med mig släpande efter sig. Ändå fick jag ingen hjälp att leda djuret resten av vägen till slakteriet, trots att jag var söndersliten och värkande i hela min kropp. När jag så småningom kom fram och fick lämna från mig djuret vid slakteriet så släpade jag mig upp i hästvagnen där bonden och sonen hade åkt och lade mig, och där låg jag tills vi kom hem till gården på kvällen.

Jag gick upp på min drängkammare utan någon mat, för jag var så trött och söndersliten så jag orkade inte äta något.

Detta är en sann skildring av vad en fattig barnunge fått vara med om. Nu vilar detta bondfolk sedan länge i det tysta och jag hoppas i alla fall att dom fått ro.

Ett dystert hundraårsminne

av Stina Flyborg f. Lindahl

Det var en het sommarkdag, den 28 juli 1887. Solen gassade över Carlskrona. En "solkatt" blänkte till i apoteket Göta Lejons laboratorium vid Ronnebygatan. Det började brinna där. Elden spred sig snabbt på bägge sidor av gatan. Det var bara gamla trähus på den tiden. I Ronnebygatan 36, Ringheims hus, satt frun i huset och skötte en liten son. Hon fick hals över huvud fly med barnet i famnen och kunde inte rädda någonting mer. När elden kom till Norra Smedjegatan hade brandsegel satts upp på Bergelins (tobaks-Johnssons) hus, men dessa

Dagen efter! Fotografen C A Månsson stod placerad på en av de avbrända tomterna på Ronnebygatans södra sida, mellan Norra Smedjegatan och Drottninggatan. Tvärgatan i bildens mitt är Norra Smedjegatan.

hade man ej hunnit vattenbegjuta, så elden spred sig ännu häftigare.

I Ronnebygatan 26 satt familjen Christierson och tittade på eldsvådan i "sladderspegeln", men när elden slagit över Smedjegatan, blev det dags även för dem att försöka rädda vad som räddas kunde. Det blev ej mycket. Folk började bli trötta av att hjälpa till i värmen.

I Ronnebygatan 24 bodde amiral Nordensköld, och när nu elden närmade sig dit, ryckte också flottans brandkår ut. Elden hejdades där på bägge sidor av gatan. Då hade sammanlagt 22 gårdar brunnit ner.

Jag är barnbarn till rådman Hjalmar Christierson, vars hus, Ronnebygatan 26, var det sista på norra sidan som brann. Min mor, då 7 år, och en 12-årig syster stod i Stenbergstränd och såg, hur deras hem brann ner. Den synen glömde de aldrig. Två äldre systrar hade varit på besök i Ronneby och var på hemväg. De kom med båten från Nättraby.

Röken från branden syntes på långt håll. När båten lade till vid Fiskbron, sa' en gubbe, som stod där: "Nyss rausade tauket pau roådman Christiersons hus". Åren 1888-89 byggdes ju sedan alla de vackra stenhusen, av vilka tyvärr flera rivits eller byggts om !

Föreningen Gamla Carlsrona

Adress: Borgmästaregatan 1
371 31 KARLSKRONA

POSTGIRO 64 48 62-5

Tel: 0455 - 10190 (telsvarare)
10191 (samtalstel) onsd 17-19
49496 (ordf.)

Klubblokalen, Borgmästaregatan 1, är öppen varje helgfri onsdag kl 17-19 under tiden september-april. Använd då tel 10191.

Efterlysningar

Förfrågan till medlemmarna angående de s.k. stadsfarmerna i Karlskrona.

Undertecknad har för avsikt att mera ingående forska kring stadsfarmerna i Karlskrona. Dessa stadsfarmar var/är avstyckade arrendeområden där arrendatorerna tilläts bebygga sina arrendejordar med byggnader efter fritt val.

Eftersom kommunens fastighetskontor sedan 40-talet aktivt verkat för stadsfarmernas uttraderande känns det angeläget att fokusera på nämnda bebyggelse som ju är en del av stadens historia och en del av vårt kulturella arv.

Stadsfarmerna var huvudsakligen belägna norr om Sunna kanal (med undantag för exempelvis Bergåsa och Rostad) och hade namn som t.ex Björkhaga, Torpet, Ekebo, Haga, Backabo, Hedvigsdal, Mariedal, Intaget, Lorentsberg, Höganäs, Udden, Vik, Lugnadal, Annebo, Casa-Nova, Eka, Fridhem, Tomtebo, Sunnadal, Stora Mossen, Marieberg, Ekeberg m.fl. I dag återstår endast ett fåtal som t.ex Torpet, Rostad, Lorentsberg, Vik, Sunnadal och Bokliden. Forskningsintresset är i första hand inriktat på arkitekturen som sådan, men även personhistoria kring farmernas arrendatorer och hyresgäster är av intresse. Jag efterlyser således fotografier (även bilder från byggnadernas "baksidor"), ritningar och tidningsutklipp m.m. All information emottages med tacksamhet och det samlade resultatet kommer att ställas till föreningens förfogande.

Stig Larsson, Idunavägen 26, 371 41 Karlskrona
Tel 0455/82609, 040/433557

Min far var född 1875 och som ung pojke arbetade han i en speceriaffär i Karlskrona, som jag tror hade en anställd eller ägare som hette Stenmark. Kan man möjligen ha någon kännedom om var denna butik låg och hur länge den fungerade? Tacksam för svar till Brita Hector, 36044 Ingelstad.

Lions Club Jarramas har tagit sig an en gammal epidemivagn, som är i Blekinge Läns Museums ägo. Klubben har vänt sig till föreningen Gamla Carlscrona för att få hjälp med forskningen kring detta unika föremål. I första hand efterlyser man personer intresserade av att deltaga aktivt i forskningsprojektet. Vidare önskar man svar på bl.a följande frågor:

När och av vem byggdes vagnen?

Hur användes vagnen?

Under vilken tidsperiod användes vagnen?

Vilka har ägarna varit?

Finns några uppgifter om vagnens kuskar?

Finns några uppgifter om patienter som färdats i vagnen?

Intresserade kan vända sig till styrelsen för Föreningen Gamla Carlscrona, Borgmästaregatan 1 371 31 Karlskrona

Karlskronalitteratur

Karlskronalitteratur ges ut även av andra än Föreningen Gamla Carlscrona. Trogne föreningsmedlemmen Sten-Eric Lindström har tillsammans med Viveka Lindqvist författat "FRÅN CURHUS OCH LAZARETT TILL CENTRALLASARETT - CENTRALLASARETTETS I KARLSKRONA HISTORIA 1797-1986.

Boken ger historia om sjukhusbyggnader, läkare, personal i övrigt, behandlingsmetoder, uppgifter om patientantal, ekonomi mm, inte att förglömma berättelser om episoder, ofta av roande slag. Kraven på sjuksköterskan 1891 kan nämnas som tänkvärd läsning. Boken, som innehåller ett stort antal fotografier kan endast köpas i centrallasarettets kiosk.

Sten-Eric Lindström och Viveka Lindqvist: "FRÅN CURHUS OCH LAZARETT TILL CENTRALLASARETT": 88 sid, ill. 30:-

HÖSTENS PROGRAM

Lördagen den 1 oktober kommer föreningen att arrangera ett KAVALKAD-program på Konserthuset. Det blir underhållning av varierande slag, kanske litet annorlunda mot vad vi är vana vid. Några smakprov:

RICKARD ODENSTENS GOSSORKESTER

kommer att återuppstå för en enda kväll. I över 30 år drillade folkskollärare Odensten grupper av pojkar. Föreningen har sedan en tid tillbaka arbetat med att spåra upp en del av de elever som fordom tillhörde orkestern. Gossarna är numera i den stadgade åldern 50 - 80 år!

FLOTTANS MUSIKKÅR M/Å

blir ett annat inslag i denna kavalkad. M/Å avser inte instrument utan snarare en del musiker som gått i pension eller tjänstgjort länge i kåren. Musikdirektör Åke Dohlin kommer att dirigera orkestern vilken framför ett antal populära marscher.

Vittus Andersson avled i oktober 1688. Med anledning härav har Åke Dohlin välvilligt åtagit sig att komponera en ny marsch, vars uruppförande vi får lyssna till kavalkadkvällen.

Från Mellansel i Norrland reser karlskronaflickan SYNNÖVE DELLQUIST

ned till oss för att förnya bekantskapen med sin hemstad. Hon kommer att sjunga opera, operett, musical, lättare klassiskt m.m. Dessutom kommer flera artister att framträda. Alla engagemang är inte helt klara än, men ett fullständigt program annonseras i vårt nästa medlemsblad. Vi förväntar oss en mycket stor publiktillströmning till detta underhållningsprogram. Medlemmar kan därför redan nu och under vårens lopp göra beställningar, så att Ni är förvissade om platser. Beställningarna kan göras i lokalen - onsdagar 17-19 senast 27/4 och återigen fr.o.m 7/9 eller per telefon 10191, samma tid.

Beställningar kan även göras per brev med adress Föreningen Gamla Carlsrona, Borgmästaregatan 1, 371 31 Karlskrona. Biljettpriset är 40:-.

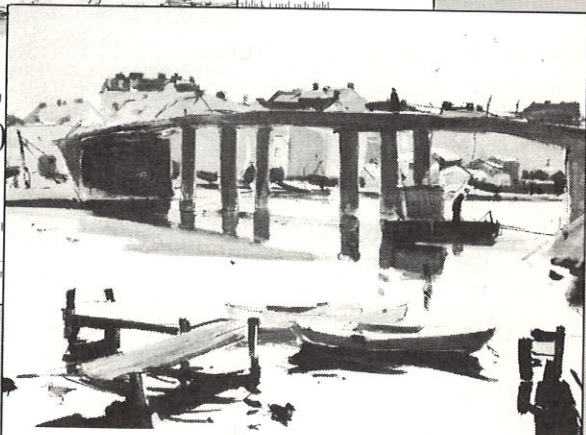
KARLSKRONA 300 ÅR

Del I

En återblick i ord och bild

KARLSKRONA 300 ÅR

En återblick
i ord och bild
av R. WIRÉN
under medverkan av Erik Langemark

KARLSKRONA 300 ÅR

Del III

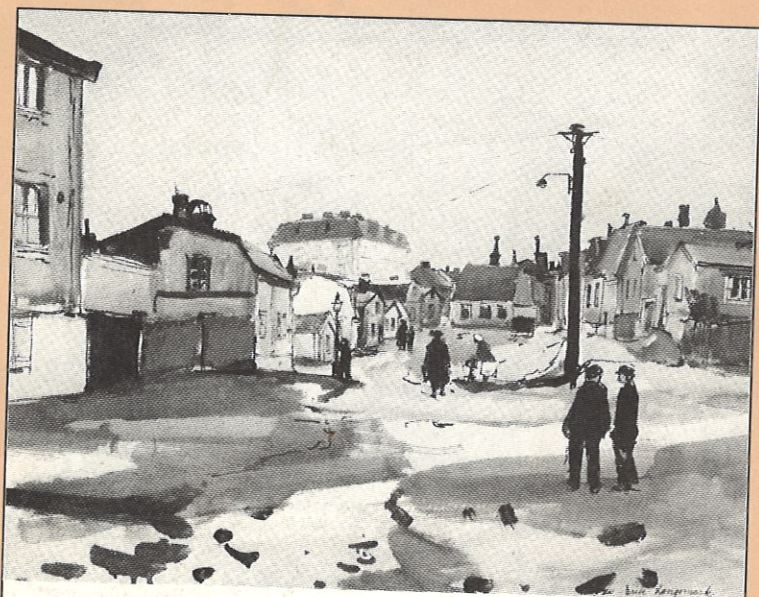
En återblick i ord och bild
1931-1973
av AGNES WIRÉN
under medverkan av Erik Langemark

Karlskrona 300 år
del I: 195:-
del II: 195:-
del III: 275:-

Paketpris: 595:-

ÅRSBOK 1987

pris 90: -

Så minns jag

Västerudden

av

Bengt Andersson

Föreningen Gamla Carlsrona
Årsbok 1987